

**A NEMZETI PEDAGÓGUS KAR
HELYZETÉRTÉKELÉSE
A 2019/2020-AS TANÉV KEZDETÉN**

Készült a Nemzeti Pedagógus Kar országos, területi és tagozati rendezvényeinek, és elnökségi üléseinek tapasztalatai, valamint a tagság által küldött észrevételek, vélemények alapján.

Bevezető

A Nemzeti Pedagógus Kar vezetősége 2019 augusztusában a Kar által szervezett szakmai konzultációk, rendezvények, adatgyűjtések és véleményezések során összegyűlt tapasztalatok alapján tanév eleji helyzetértékelést adott ki. Most, a 2019-2020-as tanév kezdetén az egy évvel ezelőtti helyzetértékelés és javaslatok alapján vizsgálja meg a magyar köznevelés helyzetét, és tesz javaslatokat a további fejlesztésekre.

Fenntartás és működtetés

Mivel a tankerületek nagyfokú önállósággal dolgoznak, így az egyes területeken különböző megoldásokat alkalmazhatnak a feladatellátásuk során, ezért országos szinten egyöntetű tendenciákat, általános tapasztalatokat továbbra is nehéz megfogalmazni. 2016-hoz képest a tankerületek kisebb szakmai és gazdálkodási egységet alkotva rugalmasabban, gyakorlatiasabban láthatják el feladataikat.

Az állami fenntartók közül leginkább a Klebelsberg Központtal sikerült folyamatos szakmai együttműködést kialakítanunk, de a többi fenntartóval is konstruktív az együttműködés. A továbbra is fennálló esetleges működési problémákkal kapcsolatban elmondhatjuk, hogy az iskolák problémái a tankerületek problémái is egyben, a megoldást a fenntartó és az intézmények közösen keresik.

A legfontosabb tennivalókat továbbra is a gazdálkodás, ezen belül különösen a beszerzések és a karbantartás, továbbá a státuszszámítás területén látjuk. Javaslataink az elmúlt egy év alatt nem változtak:

- Az intézmények gazdasági önállóságának növelése megfelelő képzettségű szakemberek biztosítása mellett.
- A jelenlegi önállóság szintjén a gazdasági és személyügyi feladatok kisebb mértékű átadása az intézménynek (kizárólag adatszolgáltatás és véleményezés), vagy a feladatok ellátásához szükséges humán erőforrás biztosítása
- A kisebb beszerzések ellátmányból történő beszerzését jó lenne, ha 1. számú melléklet benyújtása nélkül is megtehetnék az intézmények az ügyintézés hosszadalmasságának kizárása mellett a zökkenőmentes megoldásokat biztosítva.
- Egységes és jogszabálynak megfelelő tankerületi eljárások státuszszámítás, gazdálkodás, beszerzések területén.

- Egységes, tervezett karbantartási és felújítási stratégia.
- A tankerületi tanácsok mintájára a többi állami fenntartású oktatási intézményben is tanácsadó testületek, továbbá, hogy a Klebelsberg Központ tanácsadó testületének létrehozása.

Pedagógus életpálya, pedagógus presztízs, bérek, munkaterhelés

„Az egész ország érdeke, hogy olyan pedagógusok oktassanak és neveljenek az intézményekben, akik szakmailag felkészültek, feladatukat hivatásuknak érzik, munkájukat sikeresen végzik, továbbá munkájukért olyan bért kapnak, amely lehetővé teszi számukra, hogy értelmiségi életet éljenek.” – írtuk egy évvel ezelőtt.

Úgy gondoljuk, e tekintetben az elmúlt egy év nem hozott előrelépést. A jogszabályok nemhogy csökkentették volna, de növelték a pedagógusok feladatait, a nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottak létszáma nem változott, a kezdő pedagógus illetményt pedig eddig soha nem látott módon a garantált bérminimumhoz kell felzárkóztatni.

Tekintve, hogy mindezek mellett egyre komolyabb pedagógushiány is fenyeget, tavaly megfogalmazott és azóta meg nem valósult javaslataink még inkább aktuálisak:

- Szükséges a bérek valamilyen társadalmi standardhoz (pl. diplomás átlagbérhez) való kötése.
- A kezdő pedagógusok támogatása (pl.: ösztöndíj, lakhatási támogatás, gyorsabb előmenetel).
- Támogatás további szak elvégzéséhez.
- Az illetménytábla kiegészítése legalább további két (16-17.) kategóriával.
- Béren kívüli juttatások (kafetéria, jutalmazás, valódi differenciálás).
- Gondoskodó munkáltatói hozzáállás.
- A nyugdíjasok foglalkoztatási lehetőségeinek átgondolása.
- Pedagógus igazolványhoz kapcsolódó kedvezmények.
- A pedagógus feladatok és azok munkaidő- illetve munkaerő igényének pontos felmérése és átgondolása, elegendő humán erőforrás biztosítása minden feladathoz.
- Több fejlesztőpedagógus és pedagógiai asszisztens alkalmazása.
- A pedagógus-szerep stratégiai újragondolása, ennek fényében a pedagógusképzés átfogó reformja valamennyi szakterületre vonatkozóan.

Tanfelügyelet és minősítés

A Kar és az Oktatási Hivatal együttműködése továbbra is sikeresnek nevezhető. Kifejezetten objektív és szakmai alapú megbeszéléseket tudunk folytatni ebben a tanévben is, közösen sikerült megoldást találnunk a legtöbb pedagógust érintő Pedagógus II fokozatra irányuló minősítésre való jelentkezéssel kapcsolatos problémára, mely már jogszabályi szinten is megjelent.

Bízunk benne, hogy alábbi javaslataink további konstruktív egyeztetések eredményeként szintén megvalósulhatnak.

- Az önértékelési és tanfelügyeleti feladatok végrehajtásának ellenőrzése.
- További érzékenyítő képzések elsősorban intézményvezetők számára.

A szakképzés helyzete

A szakképzésnek az elmúlt tanévben a legnagyobb kihívást a képzési rendszer átalakítási igényének felismerése jelentette. Eszerint a szakképzésnek a foglalkoztatói elvárások, a makrogazdasági tényezők és a munkaerő-piac változásai által megfogalmazott elvárásrendszer szerint kell választ adnia az új felvetésekre, mégpedig úgy, hogy a magasabb hozzáadott értékű munkakörökben a megváltozott kompetencia-elvárások szem előtt tartása mellett a tudásalapú társadalom erősödjön.

Ehhez olyan oktatási rendszer kialakítására van szükség, amely kimenet-szabályozottan, illetve a keresletnek megfelelően versenyképes, rugalmasan alakítható szaktudással rendelkező fiatalokat bocsát ki. Elengedhetetlen követelmény az is, hogy a szakképzésnek alkalmassá kell tennie a tanulókat arra, hogy tanulmányaik befejeztével az automatizált termelés bármely folyamatelmében részt tudjanak venni.

Az átalakítás stratégiai tervének megalkotása előtti mélyreható, a valóságot minden részletében hűen tükröző helyzetelemzés rámutatott arra az európai átlagoktól való eltérésekre, miszerint súlyos probléma van a szakképzésben résztvevők alacsony létszámának, és a lemorzsolódás magas arányának tekintetében. A tényfeltárás alapján látható, hogy nem elhanyagolható hátráltató tényezők azok sem, amelyeknek az alap- és ágazati kompetenciák hiányát, a kínálatvezérelt képzést, a vállalkozások képzéstől való távolmaradását, az infrastrukturális lemaradást, a képzés rugalmatlanságát, a középfokú és a felsőoktatás közötti szakadékot, de a szakmai tárgyakat oktató tanárok tudásának korszerűsítő, karbantartó

továbbképzési kínálatának sekélyességét is tekinthetjük. Nem könnyíti meg ezt a helyzetet - a magasabb jövedelem reményében - a pályaelhagyók magas száma, és a nyugdíjba vonulás előtt álló oktatók jelentős létszáma. Egyszerűsítésre, átláthatóbbá tételre vár az OKJ rendszer is. A sok száz képzést igazoló szakma, végzettség helyett lényegesen kevesebb, de többféle kimenetre alkalmassá tevő kínálatot kell biztosítani.

A szakképzés helyzetének feltárása a mindennapi, a közeli és távoli jövőbeli problémák lehetséges megoldására irányította rá a figyelmet. Ezekre a tapasztalatokra alapozva a szakmai képzés fejlesztését három pillérré helyezve lehet elképzelni:

- A vonzó környezet: jó minőségű oktatási épületek, korszerű technológiájú eszközökkel felszerelt oktatótermi, labor, műhely ellátottság, szabadidős terek. Duális képzés, digitális oktatási tartalmak.
- A karrier lehetősége: versenyképes, rugalmas tudás, kiszámítható karrier, egzisztencia biztosítása – ösztöndíjrendszer.
- Naprakész tudású oktatók: korszerű, gyakorlatias tudás, életpályamodell a szakoktatók számára is.

A kollégiumok helyzete

Egy évvel ezelőtt a kollégiumokra irányuló figyelem csekély voltát jeleztük, és tesszük most is. Javaslataink e téren sem változtak:

- A foglalkoztatási jogviszonyok, vezetői megbízások és illetményfizetések jogszabályi megfelelőségének felülvizsgálata és korrekciója.
- A kollégiumi infrastruktúra fejlesztése.
- Párbeszéd, együttműködés lehetőségének kialakítása az ágazati irányítással.

Az óvodák helyzete, működése

Az óvodák működésében legnagyobb gondot az óvodapedagógusok hiánya okozza. A probléma a következő években történő nyugdíjazások és az utánpótlás hiánya miatt várhatóan fokozódik. Az óvoda szerepének megítélése változó, ezért féltő, hogy veszélybe kerül a gyermekközpontú szemlélet. Egyre több a különleges bánásmódot igénylő gyermek, akiknek

sikeres integrálásához továbbra sem biztosítottak a megfelelő személyi, tárgyi feltételek, a pedagógusok képzése, a szakemberek folyamatos együttműködése. A köznevelési törvény módosítása alapot ad az óvodák tárgyi eszközeinek bővítésére, az infrastruktúra fejlesztésére, a megvalósításra azonban továbbra sincs garancia.

Javaslatok:

- A gyermekközpontú óvodai szemlélet megőrzése
- Az Óvodai nevelés országos alapprogramjának felülvizsgálata, tartalmi fejlesztése (pl.integráció, tehetséggondozás, környezetvédelem, IKT eszközök, óvoda-iskola átmenet)
- Az integráció feltételei és az esélyegyenlőség biztosítása (nevelés-oktatást segítőк gyermeknek, intézménynek megfelelő finanszírozása, a gyermekvédelmi munka, a jelzőrendszer megerősítése)
- Az óvodák infrastruktúrájának, tárgyi eszközeinek fejlesztése

A gyógypedagógiai feladatellátás helyzete

A gyógypedagógiai intézmények esetében segítséget jelentett a szakember-ellátottságot segítő, egyéb pedagógiai végzettségű oktatók alkalmazásának lehetősége, amely bizonyos mértékben ellensúlyozza a gyógypedagógia területén érzékelhető szakemberhiányt, bár továbbra is nagy terhet ró a területen dolgozó gyógypedagógusokra, hiszen a zavartalan feladatellátás biztosításához heti kötelező óraszámuk felett, több régióban túlórárt és eseti helyettesítést is teljesíteniük kell. A Klebelsberg Központ pozitív ösztöndíj programja, csak részben tudja ellensúlyozni a jelentkező szakemberhiányt, mivel a speciális szaktudást több területen is keresik.

Jelenetős eredmény, hogy több autizmus spektrumzavarral élő gyermek, tanuló került megfelelőbb ellátásba, mivel nőtt ezen gyermekeket, tanulókat fogadó intézmények, csoportok, osztályok száma. Az jobb ellátáshoz azonban ezen a területen is emelni kell a felsőoktatásban a szakirányú képzésre felvehetőк keretszámát.

Általános tendencia a gyógypedagógiai intézményekbe áthelyezett tanulók fogyatékoságának egyre nagyobb arányú halmozódása, az ép értelmű egyéb pszichés fejlődési zavarral diagnosztizált, elsősorban súlyos magatartási zavarral rendelkező tanulóknak ebben az intézménytípusban való létszámnövekedése. Az ilyen problémával küzdő gyermekeknek

nincs megfelelően felkészült ellátó intézményi háttere, így a speciális intézményben elhelyezett gyermek, tanuló nem megfelelő ellátásban részesül, ennek következményeként az ő és az ott lévő többi gyermek, tanuló joga is sérül a kialakuló problémás helyzetek miatt.

A szegregált gyógypedagógiai intézmények döntő többségében probléma a súlyosan-halmozottan fogyatékos tanulók növekvő létszámának elhelyezése. Ezen felül jelentkező szülői igény, a gyermekeknek minél hosszabb ideig gyógypedagógiai oktató-nevelői intézményi körben való tartása, lehetőség szerint 23 éves korukig, és a heti 20 órát meghaladó ellátása. Erre azonban csak akkor lesz lehetőség, ha tovább lehet bővíteni az intézményi infrastruktúrákat, mert a jelenlegi keretek között helyhiánnyal küzdenek az intézmények, és a 20 órát meghaladó ellátás finanszírozására kiegészítő források szükségesek.

Javaslatok:

- Specifikus fejlesztőtermek bővítése.
- Az iskolapszichológusi hálózat törvényben megfogalmazott létszámainak biztosítása, egészségügyi segítő személy biztosítása.
- A többségi intézményekben az integrált nevelés személyi és tárgyi feltételeinek javítása.
- A szegregáltan nevelő intézményekben a segítő személyzet törvényi keretek szerinti maradéktalan biztosítása.
- A szegregált gyógypedagógiai intézményekben oktató és segítők „gyógypedagógiai pótlékának” felülvizsgálata, mely vonzóbbá tenné a pályakezdők számára, a gyógypedagógiai szakok választását és ebben az intézménytípusban az elhelyezkedést.
- A gyógypedagógiai végzettség mellett az egyéb pedagógiai végzettségek elismerése a besorolásoknál.
- A pszichoszociális fogyatékossgal élő tanulók ellátásának javítása sürgős feladat, mivel jelenleg nincs kialakult intézményi ellátórendszerük és megfelelő számú felkészült, szakképzett szakember sem biztosított az ellátásukhoz.

A tanulói terhelés

Az előző tanév indításának egyik leghangsúlyosabb eleme a megújuló Nemzeti alaptanterv volt. Az első koncepció közzététele óta azonban ennek társadalmi egyeztetése megállt, a nyilvánosság és a szakmai szervezetek csak bizonytalan, kiszivárgó információkhoz jutottak. Megértjük, hogy a készítők egy ilyen nagy és felelősségteljes feladatot nem a nyilvánosság élénk figyelmétől kísérve, a „közbekiabált” véleményeknek kitéve akarnak végezni. Ugyanakkor sürgetjük, hogy mielőbb kezdődjön meg az új Nat széles körű, és megfelelő ideig tartó társadalmi-szakmai egyeztetése, mert a magyar köznevelésnek égető szüksége van a tartalmi szabályozás paradigmaváltó megújulására.

Javaslatok:

- Fontosnak tartjuk, hogy az új Nat-nak megfelelő társadalmi vitája legyen, továbbá legyen elegendő idő a kidolgozására, megismerésére, adaptálására. Ezért javasoljuk, hogy a bevezetésnek ne legyen újabb céldátuma, akkor kezdjünk hozzá, ha a tervezet társadalmi és szakmai elfogadottsága már biztosított. A hosszú távú sikernek ez elengedhetetlen feltétele.
- Legalább 10-15 évre változatlan szabályozókra van szükség, ezek kialakítása megfontolt munkát, széles körű konszenzust és sok időt igényel.
- Legyen elegendő idő a képességfejlesztésre, az első két iskolaévnél ne legyen más feladata, mint az olvasás, írás és számolás tevékenységközpontú fejlesztése!
- Fontos, hogy tananyag tekintetében az iskoláknak a jelenleginél nagyobb szabadon tervezhető keret álljon rendelkezésére.

A hátrányos helyzetű települések kis iskoláinak helyzete

Korai iskolaelhagyás szempontjából a legveszélyeztetettebb helyzetben a hátrányos régiók kis iskolái vannak.

Ezekre az intézményekre jellemző a csökkenő vagy jelentősen ingadozó gyereklétszám a HH, HHH, SNI tanulók magas aránya mellett. Egyre gyakoribb a pedagógushiány, komoly szakos ellátottsági problémák alakultak ki.

Előző évi javaslataink továbbra is aktuálisak:

- Tovább kell fejleszteni a pedagógus áttanítási rendszert, ami egyébként az állami fenntartás egyik nagy előnye lehetne.
- Tanárképzésben részt vevő hallgatók gyakorlati lehetőségének megteremtése ezekben az intézményekben, az érzékenyítés és a tapasztalatszerzés miatt is.
- Differenciált bérezési rendszer kialakítása, lakhatási támogatás az ilyen településeken pedagógusi munkát vállalók számára.
- Iskolabusz-hálózat kialakítása, a felső tagozatos gyerekek központi iskolába juttatása.